

LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos Seimo
Socialinių reikalų ir darbo komiteto
Pirmininkui Rimantui Jonui Dagiui
Gedimino pr. 53, Vilnius

2011-06-17 Nr.08-2-820

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NUTARIMO „DĖL VAIKO TEISIŲ APSAUGOS INSTITUCIJŲ SISTEMOS PERTVARKOS KONCEPCIJOS PATVIRTINIMO“ PROJEKTO NR. XIP-2814

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, atsižvelgdama į vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos funkcionavimo problemas, sąlygotas nepakankamo šios sistemos administravimo ir koordinavimo, taip pat ankstesnes nesėkmingas ir nenuoseklias pastangas užtikrinti tinkamą ir efektyvų esamos institucijų sistemos funkcionavimą (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos funkcijų išplėtimas, pavedant koordinuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių darbą ir teikti jiems metodinę paramą vaiko teisių apsaugos praktinio įgyvendinimo klausimais; savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių stiprinimas didinant žmogiškuosius išteklius, tobulinant darbuotojų profesinę kompetenciją, stiprinant skyrių materialinę bazę; kt.)¹, pritaria aukščiau minėtu Seimo nutarimo projektu pateiktai svarstyti Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcijai (toliau tekste – Koncepcija), kurios rengime dalyvavo ir Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos atstovai.

Manytina, jog vaiko teisių apsaugos institucijų centralizavimas, pavedant valstybinės vaiko teisių apsaugos funkcijos vykdymą valstybės institucijoms, leis pašalinti Koncepcijoje nurodytas ir šiuo metu egzistuojančias problemas bei pasiekti kad:

1) vykdomoji valdžia skirtų reikiamą dėmesį vaiko teisių apsaugai bei prisiimtų atsakomybę už neefektyvų problemų sprendimą (šiuo metu neretai atsakomybė nepagrįstai perkeliama savivaldybių institucijoms);

2) nuosekliai ir pilna apimtimi būtų įgyvendinamos numatytos vaiko teisių apsaugos politikos priemonės, o jų įgyvendinimui skiriamas deramas finansavimas;

3) būtų vykdomas nuoseklus ir nuolatinis priemonių įgyvendinimo ir jų veiksmingumo stebėjimas bei vertinimas;

4) užtikrinama vieninga teisės aktų aiškinimo ir taikymo bei tų pačių klausimų sprendimų praktika.

Necentralizavus vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos liktų neaiškios vykdomosios valdžios ir savivaldybių institucijų atsakomybės už vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą ribos bei nebūtų suteikti realūs vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimo kontrolės svertai valstybės institucijoms, atsakingoms už vaiko teisių apsaugos politikos formavimą ir jos priemonių įgyvendinimą.

---

¹ Vaiko teisių apsaugos kontrolierė 2010-11-04 rašte Nr. 08/02-2-2193 Seimo Pirmininkei, Žmogaus teisių komitetui bei Socialinių reikalų ir darbo komitetui pateikė nuomonę dėl vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos problemų ir jų sprendimo galimybių.

Atsižvelgiant į savivaldybių nepriklausomumo principą, necentralizavus vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos, nebus galimybės įtvirtinti vieningos vaiko teisių apsaugos skyrių (toliau – Skyriai) struktūros bei formuoti skyrius (parinkti specialistus), atsižvelgiant į jiems pavestas funkcijas (atstovauti vaiko teises teismuose, išklausti vaiko nuomonę, teikti išvadas dėl ginčo ir kt.), taip pat suformuoti vienodą vaiko teisių apsaugos užtikrinimo pasibaigus savivaldybės administracijos darbo laikui ir darbo apmokėjimo vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojams už viršvalandžius, darbą ne darbo metu, poilsio ir švenčių dienomis, praktiką (Skyriai yra savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai ir šių klausimų sprendimas yra išimtinė savivaldybių institucijų kompetencija). Paminėtina ir tai, kad šiuo metu valstybės institucijos neturi jokių realių svertų užtikrinti teisės aktų laikymąsi ir įgyvendinimą savivaldybėse. Pavyzdžiui, šiuo metu yra 7 savivaldybės, nevykdančios Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo, kuriuo nustatyta, kad Skyriai turi būti savarankiški savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai, tiesiogiai pavaldūs administracijos direktoriui, taip pat kyla pagrįstų abejonių ar savivaldybės, nustatydamos vaikui globą, vadovaujasi principu, įtvirtintu Civiliniame kodekse, kad globa visų pirma turi būti nustatoma šeimoje ar šeimynoje, ir tik neesant galimybių vaikas gali būti apgyvendinamas ir jam paskiriama globa vaikų globos institucijoje.

Tikimasi, kad centralizavus esamą vaiko teisių apsaugos institucijų sistemą (pakeitus savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių pavaldumą), bus sudarytos galimybės spręsti daugelį praktinių vaiko teisių atstovavimo problemų, pvz. kitos savivaldybės teritorijoje dirbančių specialistų įtraukimas į teisinius procesus; politinės įtakos vaiko teisių apsaugos specialistų priimamiems sprendimams išvengimas ir kt.

Koncepcijoje siūlomų steigti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo ir jos teritoriniu principu veikiančių struktūrinių padalinių veiklos sąsajos su savivaldybės administracijos struktūriniais padaliniais, savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos ar savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybų veikla iš esmės nepasikeis, nes jų funkcijos išliks tos pačios ir bus grindžiamos bendradarbiavimo ir komandinio darbo pagrindu. Šių skyrių pavaldumo pasikeitimas neturi ir negali sukelti neigiamų pasekmių jų veiklos sąveikai su savivaldybių struktūriniais padaliniais, sudarytomis komisijomis, tarybomis ir pan. Pavaldumo pasikeitimas neturės įtakos ir paslaugų (socialinių, švietimo, sveikatos priežiūros ir t.t.) vaikui ir šeimai teikimui, nes ir dabar šias paslaugas teikia ne vaiko teisių apsaugos skyriai, o kiti savivaldybių administracijų struktūriniai padaliniai ir/ar įstaigos.

Pažymėtina, kad ir šiuo metu, sprendžiant įvairias su vaikais susijusias problemas ir klausimus savivaldybėje, dirba įvairių sričių specialistų komandos, sudarytos iš nepavaldžių viena kitai institucijų (prokuratūra, policija, švietimo įstaigos, savivaldybės administracija, sveikatos priežiūros įstaigos ir kt.) atstovų.

Paminėtina ir tai, kad vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos (vykdomosios ir vietos savivaldos valdžios lygmenyse) pertvarkos ir centralizavimo idėja Lietuvoje nėra nauja. Siūlymas pertvarkyti sistemą ir įsteigti centrinę instituciją, atsakingą už vaiko klausimus bei koordinuojančią centrinės ir vietos savivaldos valdžios veiksmus, buvo pateiktas Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto 2001 m. sausio 26 d. išvados dėl Lietuvos Respublikos įžanginės ataskaitos apie Vaiko teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimą (CRC/C/15/Add.146). Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas, peržiūrėjęs Lietuvos Respublikos antrąją ataskaitą (CRC/C/83/Add.14), 2006 m. kovo 17 d. baigiamosiose pastabose išreiškė susirūpinimą koordinavimo ir darnos stoka įgyvendinant Konvenciją tiek centriniu, tiek vietos lygmenimis, ypač vietos savivaldos institucijose. Atkreiptinas dėmesys, kad Institucijų atsakymuose dėl Jungtinių Tautų

vaiko teisių komiteto išvadų įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją Lietuvoje², Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM pažymėjo, jog „šiuo metu veikianti vaiko teisių apsaugos sistema yra labai decentralizuota, dėl to sunku užtikrinti darnų ir vientisą sistemos veikimą. Savivaldybėse vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimas priklauso nuo konkretios savivaldybės požiūrio į esamas problemas ir jos nustatomus veiklos prioritetus“, todėl siūlė centralizuoti vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą prie SADM reorganizuojant į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo departamentą prie SADM, o savivaldybių VTAT suteikiant departamento skyrių statusą.

Siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos institucijų centralizavimo bei centrinės institucijos įsteigimo buvo pateikusi ir pirmoji, 2000-2005 metų kadencijos, vaiko teisių apsaugos kontrolierė Gražina Imbrasienė (buvo įregistruotas Lietuvos Respublikos valstybinės vaiko teisių apsaugos įstaigos įstatymo projektas Nr. IXP-3637). Nors 2005-2010 kadencijos kontrolierė Rimantė Šalaševičiūtė nepalaikė centralizavimo idėjos, visada akcentavo vaiko teisių apsaugos institucijų veiklos koordinavimo trūkumą, teikė konkrečius siūlymus dėl identifikuotų vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos veiklos tobulinimo, tačiau į juos nebuvo atsižvelgta.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010 veiklos ataskaitoje³ pažymėta, kad savivaldybėse yra nevienoda vaiko teisių įgyvendinimo praktika bei nėra realių teisinių ir ekonominių veikimo svertų sprendžiant vaikų problemas visoje šalyje. Todėl viena iš prioritetinių ministerijos veiklos sričių 2011 metais yra **reorganizuoti** vaiko teisių apsaugos sistemą ir įtvirtinti efektyviai veikiančią vaiko gerovės politiką kuriančių ir įgyvendinančių institucijų sąveiką.

Jeigu būtų pritarta darbo grupės parengtam Konceptijos projektui, siekiant užtikrinti nuoseklų ir tinkamą Konceptijos įgyvendinimą, siūlytina koreguoti Konceptijos įgyvendinimo etapus ir veiksmus (priemones). Ketvirtajame etape numatytus atlikti veiksmus: rengiami, derinami ir priimami šios Konceptijos įgyvendinimui reikalingi teisės aktų projektai, išsprendžiamas Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos struktūrinių teritorinių padalinių materialinio – techninio aprūpinimo klausimas, planuojami žmogiškieji išteklių (Konceptijos projekto 43.4. punktas) perkelti į trečiąjį etapą (Konceptijos projekto 43.3. punktas), kadangi jie turėtų būti atlikti prieš pradėdant veikti pertvarkytai vaiko teisių apsaugos institucijų sistemai⁴.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

Eivilė Žemaitytė, tel. (8 5) 210 71 75, eizema@lrs.lt

² paskelbta Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos interneto tinklapyje, <http://www.socmin.lt/index.php?-1191824460>
³ www.socmin.lt/Ataskaitos/Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2010 veiklos ataskaita.-P.122.

⁴ Vaiko teisių apsaugos kontrolierė savo nuomonę dėl Konceptijos įgyvendinimo etapų ir jų metu įgyvendintinų priemonių pateikė darbo grupei, rengusiai Konceptijos projektą, 2010-12-20 raštas Nr.2387.